

DLOUHODOBÁ STRATEGIE ASOCIACE ORGANIZACÍ V OBLASTI VĚZEŇSTVÍ NA OBDOBÍ 2025-2030

Schválena členskou schůzí per rollam dne 20.12.2024

Strategii zpracoval tým AOOV se zapojením členských organizací k 25.11.2024 v rámci projektu Zvýšení profesionality a autonomie AOOV (CZ.03.02.02/00/22_039/0001360), který byl podpořen z výzvy Budování kapacit a profesionalizace NNO (39).

Osnova dokumentu

- **POSLÁNÍ**
- **VIZE**
- **PRINCIPY PRÁCE**
- **ETICKÝ KODEX**
- **PRIORITY DLOUHODOBÉ STRATEGIE NA 5 LET**

Poslání Asociace

Posláním asociace je propojovat aktéry v oblasti vězeňství, trestní justice a prevence kriminality. Asociace přispívá k vytvoření systému odborné práce s lidmi v konfliktu se zákonem, který je připraven na návrat do společnosti. Účelem Asociace je přispívat ke změnám s cílem spoluvytvářet systém, který zohledňuje zájmy a potřeby obětí, trestaných osob a celé společnosti.

Asociace je profesní a odbornou střešní organizací, která sdružuje především nestátní neziskové organizace poskytující služby v oblasti prevence kriminality a sociálního začleňování osob ve výkonu trestu odnětí svobody a po propuštění. Asociace je trvalé uskupení členských organizací a působí na území celé České republiky.

Vize AOOV

Nastavení trestní politiky je efektivní a směřuje k rehabilitaci, nápravě narušených vztahů a nahrazení způsobené újmy. Systém trestní justice zohledňuje zájmy a potřeby obětí, trestaných osob a celé společnosti.

Výkon trestu motivuje lidi k pozitivní životní změně. Připravuje je na návrat do společnosti, umožňuje jim rozvíjet pozitivní vztahy s rodinou a okolím, zvyšovat si vzdělání a kvalifikaci, plnit závazky (vůči obětem, rodině či věřitelům) a řešit jejich problémy a potřeby.

Odborná práce s lidmi v konfliktu se zákonem probíhá před nástupem do výkonu trestu, ve výkonu i po propuštění. Na jejím zajištění spolupracují všichni aktéři tak, aby byla komplexní a provázaná. Systém podpory přispívá ke zlepšení sociální integrace, snížení recidivy a bezpečnější společnosti.

Věznice jsou propojené s místními komunitami a díky tomu probíhá přirozené začleňování lidí opouštějících vězení. Propuštění mají možnost si zajistit základní životní potřeby a stabilizovat svoji životní situaci. Společnost lidí s trestní minulostí neodmítá a dává jim další šanci.

Principy práce

Rozvíjíme know-how a šíříme osvědčené programy

Podporujeme sdílení a rozvoj know-how v oblasti řešení příčin i následků trestných činů. Podporujeme šíření osvědčených programů, které přispívají k integraci lidí s trestní minulostí do společnosti a reagují také na potřeby obětí i širší komunity.

Podporujeme spolupráci napříč sektory

Podporujeme spolupráci aktérů v oblasti veřejné správy, nevládního sektoru, komerční i akademické sféry s cílem vytvářet funkční partnerství zacílená na zefektivnění systému trestní justice.

Usilujeme o systémovou změnu

Ve spolupráci s danými aktéry usilujeme o změny v systému, které zlepšují podmínky pro úspěšnou integraci lidí s trestní minulostí a obnovu trestným činem narušených vztahů.

Orientujeme se na dopad

Podporujeme sběr a vyhodnocování dat k efektivitě jednotlivých intervencí a usilujeme o rozvoj znalostí a dovedností, jak dopad měřit.

Pracujeme s veřejností

Zvyšujeme informovanost laické veřejnosti i politické reprezentace o problematice trestní politiky, vězeňství, příčin trestných činů a řešení jejich následků. Pomáháme veřejnosti porozumět širším souvislostem tohoto problému i funkčním způsobům řešení.

Etický kodex

Základní principy

Všichni členové a pozorovatelé jsou povinni

- dbát při své činnosti na odbornost a profesionalitu, stejně jako na zachování principů otevřenosti, tolerance, pravdivosti a korektního jednání,
- respektovat základní lidská práva a svobody a lidskou důstojnost, používat nediskriminační postupy a nezneužívat tíživé životní situace klientů ve svůj vlastní prospěch,
- vyvarovat se střetu zájmů na všech úrovních,
- v zájmu transparentnosti zveřejňovat informace o své činnosti,
- usilovat o zlepšení situace ohrožených a znevýhodněných skupin a posilovat jejich roli ve společnosti,
- nést odpovědnost za dopad své činnosti, využívat výsledky své práce a evaluací a aktivně řešit, případné negativní důsledky své práce,
- seznámit s tímto etickým kodexem všechny své zaměstnance a zástupce, kteří je zastupují a vyžadovat od těchto osob jeho dodržování.

Priority AOOV

- v oblasti změny praxe a systému prevence, vězeňství a trestní justice

1. Posílit odbornou práci s mladistvými a dětmi v místech ochranné výchovy a při přípravě na výstup

Ochranná výchova je opatření uložené soudem ukládané za protiprávní jednání mladistvého anebo dítěte. Jeho uložení by mělo vyjmout dítě nebo mladistvého z prostředí, které přispívalo nebo jej dovedlo k protiprávnímu jednání. Uložení tohoto opatření má dojít ke změnám v rizikovém chování daného mladistvého nebo dítěte tak, aby se po jeho ukončení bylo schopné začlenit zpět do běžné společnosti. Během výkonu OV by zařízení mělo umožnit dítěti přístup ke vzdělání, k aktivnímu trávení volného času, k resocializaci, umožnit mu kontakt s rodinou nebo primárními pečujícími osobami. Pokud je opatření uloženo až do dovršení dospělosti, mělo by zařízení připravit danou osobu na přechod do běžného života. OSPOD by měl dále řešit úpravu prostředí mladistvého nebo dítěte tak, aby se zamezilo návratu do stejně nefunkčního prostředí a usilovat o to, aby daný mladistvý nebo dítě v zařízení pobýval pouze dobu nezbytně nutnou pro řešení jeho situace a úpravu prostředí, do kterého se vrací.

Chceme zejména:

- Zvýšit dostupnost informací o odborných službách (NNO) pro odborné zaměstnance míst ochranné výchovy
- Podporovat spolupráci mezi místy ochranné výchovy a poskytovateli odborných služeb (NNO)
- Zvýšit dostupnost odborných programů (NNO) v místech ochranné výchovy
- Zvýšit dostupnost a kvalitu odborných služeb NNO v oblasti přípravy na výstup z místa výkonu z ochranné výchovy (výchovné ústavy, dětské domovy se školou)

2. Posílit odbornou práci s klienty ve věznicích

Pobyt ve vězení vnímáme jako příležitosti pro nastartování životní změny vězňených osob. Měl by směřovat k posílení motivace klientů řešit příčiny, které je k trestné činnosti vedly a získat nové dovednosti pro zvládnutí návratu na svobodu. K tomu je potřeba zajistit dostupnou odbornou podporu a služby, kde má nezastupitelnou úlohu i nevládní sektor. NNO efektivně doplňují odbornou práci s lidmi ve výkonu trestu např. v oblastech řešení závislostí, dluhového poradenství, sociálního poradenství a dalších). Mají důležitou roli při propojování lidí opouštějících věznic s civilním životem.

Zlepšit dostupnost odborných programů (NNO) ve věznicích

Chceme zejména:

- Zvýšit dostupnost informací o službách penitenciární péče pro odborné zaměstnance věznic i klienty
- Podpora šíření dobré praxe v oblasti koordinace spolupráce věznic s NNO (např. koordinátor práce s NNO ve věznicích, koordinační schůzky s NNO ve věznicích apod.)
- Ve spolupráci s VS ČR vydefinovat a implementovat jednotný postup navázání spolupráce mezi poskytovateli služeb (NNO) a věznicemi

Zvyšovat kvalitu penitenciárních služeb zajišťovaných NNO

Chceme zejména:

- Zmapovat potřeby klientů s cílem, aby služby poskytovatelů odpovídaly jejich potřebám

Zlepšovat podmínky pro odbornou práci NNO ve věznicích

Chceme zejména:

- Zmapovat potřeby NNO pro zajištění kvalitní práce s lidmi ve výkonu trestu
- Spolupracovat s VS ČR na zlepšení podmínek práce NNO ve věznicích např. formou standardizace podmínek, rozšíření forem komunikace, širšího využívání online komunikace
- Spolupracovat s VS ČR na zajištění finančních zdrojů pro úpravy stávajícího zázemí ve věznicích (prostory, technické vybavení), které umožní zlepšení podmínek pro poskytování služeb ze strany NNO

Rozvíjet podporu vztahů mezi vězněnými osobami a jejich rodinami

Chceme zejména:

- Podporovat šíření dobré praxe v rámci programů zaměřených na podporu rodičovství a kontaktu vězněných rodičů s dětmi a rodinami
- Prosazovat zvýšení rozsahu návštěv (osobních i online) pro účely udržení kontaktu mezi rodiči a dětmi

3. Zvýšit dostupnost a kvalitu služeb NNO v oblasti přípravy na propuštění

Návrat na svobodu po propuštění z vězení je pro většinu propuštěných osob velmi náročným obdobím. Potřebují se zorientovat ve světě, se kterým ztratily kontakt, řešit svou celkovou sociální situaci (zajistit si bydlení, zaměstnání) a vytrvat v cestě k novému začátku. Velká část vězněných osob potřebuje pomoci se na život na svobodě připravit. Zásadní je mít připravený plán kroků po propuštění, navázat kontakt se službami, které mu po propuštění mohou pomoci i mít pocit, že na zvládnutí přechodu na svobodu nejsou sami.

Chceme zejména:

- Definovat dobrou praxi a minimální standard služeb NNO v rámci přípravy na propuštění
- Zajistit dostupnost informací o poskytovatelích postpenitenciární péče pro klienty ve věznici a odborné zaměstnance věznic
- Rozvíjet spolupráci poskytovatelů služeb NNO navzájem s cílem zajistit klientům komplexní a kontinuální podporu

4. Zvýšit kvalitu a dostupnost postpenitenciární péče

Kontinuální podpora po propuštění je významným faktorem, který lidem vycházejícím z vězení pomáhá k desistenci. První dny, měsíce po propuštění jsou z hlediska recidivy velmi rizikové. Po propuštění z výkonu trestu se lidé střetávají s velkým množstvím rizikových situací. Musí okamžitě převzít odpovědnost sami za sebe, začít řešit akumulované problémy, povinnosti vůči rodině, státu, věřitelům, zajistit si bydlení a zaměstnání apod. Aby zvládli všechny tyto úkoly a vytvořili si stabilní podmínky pro život, potřebují odbornou pomoc. Proto je zásadní, aby po propuštění byla zajištěna kontinuální podpora navazující na práci s klienty ve výkonu trestu.

Systém postpenitenciární péče v ČR není dostatečný. Působí v něm řada aktérů, jejichž služby nejsou koordinovány. Penitenciární a postpenitenciární péče není dostatečně provázána. V některých regionech služby postpenitenciární péče chybí. Kapacity programů neodpovídají potřebám. Potřeby nejsou systematicky monitorovány a vyhodnocovány.

NNO mají v této oblasti zásadní význam. Jejich roli je třeba ukotvit, posílit principy case managementu, vč. zapojení sociálních kurátorů a vytvořit podmínky pro stabilní fungování NNO.

Vytvořit síť dostupné postpenitenciární péče

Chceme zejména:

- Participovat na rozvoji systému postpenitenciární péče, ukotvení role NNO v systému a zavedení case managementu (intenzivní i zprostředkovatelský). Chceme podporovat potřebnou součinnost NNO s dalšími aktéry.
- Participovat na vytvoření postupu pro pravidelné zjišťování potřeb postpenitenciární péče v regionech, navázat spolupráci s kraji
- Vypracovat mapu dostupných programů v regionech a podporovat rozvoj postpenitenciárních služeb v regionech dle zjištěných potřeb

Zvyšovat kvalitu postpenitenciárních služeb zajišťovaných NNO

Chceme zejména:

- Podporovat šíření inovativních přístupů a dobré praxe z ČR i zahraničí mezi poskytovatele postpenitenciární péče (např. organizovat odborné konference a workshopy)
- Podporovat hodnocení kvality programů postpenitenciární péče, šíření osvědčených systémů hodnocení apod.
- Zmapovat potřeby klientů s cílem, aby služby postpenitenciární péče odpovídaly jejich potřebám

Zajistit stabilní financování služeb postpenitenciární péče

Chceme zejména:

- Prosadit financování programů v regionech s nedostatečným pokrytím služeb
- Prosazovat vznik nových dotačních titulů pro zajištění financování odborných služeb NNO poskytovaným klientům ve věznicích a po propuštění pro období od 2028 (z ESF nebo jiných zdrojů)
- Prosazovat stabilní víceleté financování programů – provázat se systémem akreditace tak, aby akreditované programy měly garantované financování

5. Snížit strukturální bariéry pro reintegraci a desistenci lidí s trestní minulostí

Trestná činnost v mnohých případech velmi úzce souvisí se sociálními problémy a vyloučením. Předpokladem desistence je i sociální stabilizace vyžadující např. zajištění včasné materiální podpory k pokrytí základních potřeb po propuštění z vězení, přístup k bydlení, efektivní aktivní politika zaměstnanosti i snížení stigmatizace.

Chceme zejména:

- Prosazovat dostupnost sociálního bydlení pro lidi po výkonu trestu např. formou Zákona o podpoře v bydlení a podporou jeho implementace do praxe
- Řešit specifické potřeby osob opouštějících vězení v oblasti materiálního zajištění (např. větší dostupnost MOP..)
- Snižovat bariéry vstupu na trh práce pro lidi se záznamem v rejstříku trestu
- Podporovat systém prostupného zaměstnávání se zaměřením na specifické potřeby lidí po VTOS

6. Zefektivnit využívání alternativních trestů

Jeden z důležitých předpokladů úspěšného výkonu alternativních trestů je individuální přístup při jejich ukládání. Nevládní neziskové organizace realizují různé probační, reintegrační a restorativní programy zaměřené na podporu mladistvých i dospělých pachatelů. Tím ve spolupráci s Probační a mediační službou přispívají k lepšímu naplnění smyslu alternativních trestů a pomáhají snižovat riziko jejich přeměny na nepodmíněný trest odnětí svobody.

Kapacita těchto programů je však nedostatečná a v mnoha krajích zcela chybí. Programy navíc trpí nestabilním financováním, což oslabuje kontinuitu spolupráce s orgány činnými v trestním řízení.

Zefektivnit využívání alternativních trestů

Chceme zejména:

- Zmapovat hlavní bariéry efektivního využívání alternativních trestů v ČR a navrhnout cesty pro zlepšení stávající praxe, např. formou mezioborové spolupráce
- Zvýšit informovanost soudů o dostupných probačních, resocializačních a restorativních programech a dobré praxi ve využívání alternativních trestů
- Podpořit legislativní ukotvení povinného vzdělávání soudců

Zvýšit dostupnost probačních, resocializačních a restorativních programů

Chceme zejména:

- Navrhnout postupy pro zjišťování potřebnosti programů v jednotlivých krajích a možnosti zajištění periodického mapování potřeb. Předpokládáme mezioborovou spolupráci.
- Prosazovat ukotvení probačních, resocializačních a restorativních programů zajišťovaných NNO v rámci celkové koncepce MSp pro rozvoj těchto programů (vyjasnění rozsahu, zaměření, provazby na programy PMS)
- Podporovat spolupráci mezi Probační a mediační službou, soudy a poskytovateli programů z řad NNO

Zajistit stabilní podmínky pro realizaci probačních, resocializačních a restorativních programů

Chceme zejména:

- Prosazovat ve spolupráci s MSp stabilní podmínky pro realizaci programů NNO (obnovení systému akreditace, zajištění víceletého financování s přiměřenou spoluúčastí, postupné navyšování rozpočtu dotačních titulů MSp v souladu se zjištěnými potřebami)

7. Usilovat o zefektivnění trestní politiky

Trestní politika není efektivní (více než polovina trestných činů je páchána recidivisty, počet vězněných osob stoupá). Klade větší důraz na odplatu než na nápravu. Do vězení se dostávají lidé i za bagatelní trestnou činnost, kdy je uvěznění kontraproduktivní.

Podpoříme zejména:

- Podporovat vznik dlouhodobé strategie trestní politiky postavené na datech
- Podporovat změny legislativy s cílem zefektivnění trestů tak, aby vedly k nápravě odsouzeného a využívání trestu odnětí svobody jen v případech, kdy nejsou k dispozici efektivnější alternativy

- v oblasti změny vnitřního fungování Asociace

8. Zajistit stabilitu a rozvoj Asociace

Asociaci tvoří její členové. Jedním z klíčových úkolů Asociace je prosazovat a hájit zájmy svých členů. Stabilní, případně rostoucí členská základna je proto jedním ze základních cílů Asociace, který odráží spokojenost členů s její činností.

Členská základna určuje směřování činnosti Asociace a zároveň se na něm významně podílí. Členové jsou zastoupení v orgánech Asociace, ale také se scházejí v pracovních skupinách, na workshopech apod., kde poskytují Asociaci odbornou podporu. Široké odborné znalosti členské základny umožňují Asociaci vyjadřovat se ke všem klíčovým problémům v oblasti vězeňství a trestní justice a být efektivním odborným partnerem pro další aktéry.

Síla a odbornost členské základny do velké míry určuje pozici a hlas Asociace. Pro dlouhodobý rozvoj a stabilitu Asociace je podstatná také stabilita finanční a personální, která umožňuje Asociaci reagovat na potřeby členů a zajišťovat celou řadu činností: advokační, osvětu a mediální komunikaci, zajišťovat služby a podporu členům a další s cílem naplňovat strategické priority.

Podporovat a naplňovat potřeby členské základny

Chceme zejména:

- Pravidelně zjišťovat očekávání členů od členství v AOOV a vyhodnocovat jejich spokojenost. Revidovat stávající služby či navrhnout nové za účelem naplnění očekávání členů.
- Profesionalizovat komunikaci Asociace se členy, podporovat komunikaci mezi členy navzájem
- Zajistit aktuální informace členům ohledně novinek v oblasti vězeňství a trestní justice
- Organizovat pravidelné workshopy za účelem vzdělávání a šíření inovativních přístupů (např. v oblasti využívání restorativních přístupů, zapojení lidí s žitou zkušeností ve službách, housing first)
- Rozvinout znalosti členů AOOV širších souvislostí práce s lidmi s trestní minulostí lidmi a umožnit členům zapojení do aktivit směřujícím ke změně systému (např. formou (např. formou funkčních pracovních skupin, workshopů apod.)
- Vytvořit pravidelné příležitosti pro propagaci členů a networking (mediální komunikace, konference, workshopy, YRR apod.)

- Vytvořit systém principů zajištění kvality služeb členy AOOV, podporovat šíření osvědčených systému hodnocení apod.

Posílit členskou základnu a pozorovatelství

Chceme zejména:

- Zajistit aktivní nábor nových členů z řad poskytovatelů služeb pro klienty v konfliktu se zákonem, ve výkonu trestu a po propuštění (aktivně komunikovat nabídku pro členy)
- Posílit spolupráci s klíčovými aktéry v oblasti vězeňství a trestní justice nabídkou pozorovatelství v Asociaci

Posílit a profesionalizovat chod Asociace

Chceme zejména:

- Vytvořit profesionální expertní tým, který nám umožní flexibilněji reagovat na připravované změny legislativy a praxe
- Posílit advokační tým, abychom měli kapacity řešit více témat najednou a efektivněji tak naplňovali priority Asociace
- Posílit kapacity Asociace v oblasti komunikace. Cílem je profesionalizovat komunikaci směrem dovnitř a významně posílit komunikaci navenek.
- Vytvořit stabilní fundraisingový tým a zajistit tak naplňování fundraisingové strategie.
- Profesionalizovat projektové řízení s cílem snižovat nároky na ostatní členy týmu.

Zajistit dlouhodobě stabilní financování Asociace

Chceme zejména:

- Propagovat oblast vězeňství a trestní justice mezi potenciálními donory, firemními nadacemi a fondy
- Aktivně vyhledávat potenciální zdroje v ČR i v zahraničí a vytvářet příležitosti pro spolupráci se členy v rámci projektů
- Vytvořit a systematicky revidovat fundraisingovou strategii s ohledem na změny příležitostí a priorit Asociace
- Systematicky vytvářet finanční rezervu z vlastních zdrojů pro pokrytí výpadku mezi jinými zdroji financování v rozsahu alespoň 4měsíčních nákladů

- Zavést komerční nabídku služeb, např. účast na vzdělávacích workshopech

Vytvořit pro Asociaci stabilní a reprezentativní zázemí

Chceme zejména:

- Zajistit vhodné prostory pro činnost Asociace (práci týmu, archivaci dokladů, schůzky pracovních skupin apod.)

9. Profesionlizovat komunikaci a rozvíjet vztahy

Komunikace je jedním z klíčových nástrojů Asociace pro hájení a prosazování zájmů svých členů a žádoucích změn praxe a systému vězeňství a trestní justice. Za tímto účelem je zásadní, aby se Asociace zaměřila na profesionalizaci své práce v oblasti komunikace, posílila komunikační nástroje, zvýšila jejich dopad. Klíčovou součástí je také systematické budování vztahů s klíčovými aktéry v oblasti vězeňství a trestní justice. Misí Asociace je tyto aktéry efektivně propojovat tak, aby společně hledali a iniciovali přínosné změny.

Budovat dobré jméno a povědomí o přínosech odborné práce s lidmi v konfliktu se zákonem

Chceme zejména:

- Shromažďovat data o pozitivním dopadu služeb pro lidi v konfliktu se zákonem vč. systematického sběru dat od členských organizací a komunikace těchto výstupů
- Monitorovat veřejně dostupné analýzy a data, zpracovávat klíčové informace do statistik
- Komunikační kampaň a akce na podporu osvěty odborné a laické veřejnosti

Podporovat destigmatizaci lidí s trestní minulostí

Chceme zejména:

- Vytvářet nástroje ke strategické komunikaci směřující k destigmatizaci osob s trestní minulostí
- Osvěta veřejnosti (odbourávat předsudky veřejnosti vůči klientům, zvyšovat povědomí o situaci lidí v konfliktu se zákonem apod.)

Podporovat advokační priority

Chceme zejména:

- Zvyšovat povědomí relevantních aktérů vč. politické reprezentace o nedostatcích aktuálního systému a navrhnout jejich řešení
- Monitorovat novinky v oblasti vězeňství a trestní justice, zejména připravované legislativní změny a vydávat stanoviska ke všem klíčovým změnám
- Aktivně se zapojovat do všech relevantních pracovních skupin ministerstev, Úřadu vlády a dalších platforem na úrovni krajů
- Budovat vztahy s dalšími platformami a sítěmi NNO, organizacemi, s klíčovými osobnostmi za účelem prosazování advokačních priorit

Posílit značku Asociace

Chceme zejména:

- Budovat prestiž značky AOOV, posílit vnímání hodnoty zejména u klíčových aktérů z oblasti vězeňství a trestní justice a členů AOOV
- Transparentně komunikovat dovnitř i navenek (vizi, poslání, priority, změny, o které usilujeme, partnery, se kterými spolupracujeme atp.)
- Komunikovat úspěchy dovnitř i navenek (dosažené změny praxe a legislativy, nové projekty, nová partnerství, služby, úspěšné akce atp.)

Budovat vztahy s klíčovými aktéry

Chceme zejména:

- Aktivně podporovat spolupráci mezi VS ČR a poskytovateli (post)penitenciárních služeb (NNO)
- Aktivně podporovat spolupráci mezi PMS, soudy a poskytovateli probačních, resocializačních a restorativních programů
- Aktivně podporovat spolupráci mezi poskytovateli postpenitenciárních služeb (NNO) a dalšími aktéry penitenciární a postpenitenciární péče (např. soc. kurátory)
- Poskytovat odbornou podporu resortům, např. MPSV, MSp, MV a podporovat mezioborovou spolupráci